

TÖRTÉNELEM

KÖZÉPSZINTŰ PRÓBAÉRETTSÉGI VIZSGA

2015. február 14.

Az írásbeli vizsga időtartama: 180 perc

Nyomtatott nagybetűvel töltse ki!

Név	
E-mail cím	
SG-s csoport teremszáma	
Pontszám	

STUDIUM GENERALE
TÖRTÉNELEM SZEKCIÓ

Megoldókulcs

I. EGYSZERŰ, RÖVID FELADATOK

1. A következő feladat az ókori Kelettel kapcsolatos. A saját ismeretei alapján töltsé ki a táblázat üresen hagyott részeit! **(helyes soronként 1 pont, összesen 4 pont)**

A)

B)

C)

D)

Civilizáció neve	Kép betűjele	Mit ábrázol?
Óbabiloni Birodalom	B	Hammurapi törvényoszlopa
Kína	C	agyaghadzsereg
Sumér Birodalom	D	ékírás
Egyiptom	A	gízai piramisok

2. A következő feladat a középkori városfejlődéshez kapcsolódik. A források és saját ismeretei segítségével válaszoljon a megadott kérdésekre! **(3 pont)**

„A polgárság legelőkelőbb, leggazdagabb rétegét a kereskedők a (patríciusok) alkották. Közülük kerültek ki a város vezetői, a szenátus tagjai. A lakosság nagy része a polgárjoggal nem rendelkező iparoslegényekből, napszámosokból tevődött össze. Ezek a plebejusok is megszabadultak a jobbágyi kötöttségektől, de jó ideig kapcsolódtak még a földhöz.”

/A középkor anyagi és technikai kultúrája (XI-XIV. század)/

„A városvezetésnek jogában állt a polgárokat a város szükségleteinek kielégítése – például városfal építése és fenntartása – érdekében megadóztatni. [...] Fontos részei voltak a városi jogállásnak a különféle gazdasági jogok: vásártartási, és árumegállító jog, melyeket a király adományozott a városoknak.”

/Harmat Árpád Péter: Mindennapi élet a középkorban/

- a.) Mi a valóságalapja középkori eredetű „a városi levegő szabaddá tesz” szólásnak?

A városba menekült jobbágy 1 év és 1 nap háborítatlan városi élet után szabad státuszt nyert (polgárjogot nem kapott!) és nem lehetett visszavitetni arra a birtokra ahonnan megszökött. (1 pont)

- b.) Soroljon fel négy városi kiváltságot!

vásártartási jog, árumegállító jog, önkormányzati jogok (szabad plébános és/vagy bíró választás, városi tanács/szenátus rendeletalkotási jogai), szabad polgárok fegyverviselési joga, egyszeri éves közös adó, falépítési jog
(0-2 db helyes kiváltság 0 pont, 3 db helyes kiváltság 0,5 pont, 4 db helyes kiváltság 1 pont)

c.) Írjon kettő, a középkori városképet meghatározó jellemzőt!

zsúfoltság, magas és keskeny (fa és kő)épületek, szennyezett, szűk utcák (sikátorok), várostervezés hiánya, legtöbbször fallal veszik körül, a város centrumában legtöbbször templom (óratorony, városháza) áll

(elemenként 0,5 pont)

3. A feladat a magyar nép vándorlásával kapcsolatos. Az ismeretei és a források segítségével válaszoljon a kérdésekre! **(4 pont)**

Az ősmagyarok vándorlásának állomásai

a.) Hogy nevezik azt a vándorlás szempontjából is meghatározó területet, ahol Julianus barát a magyar ősöket keresve „rokonokra” talált a XIII. században? **(1 pont)**

Baskíria/Magna Hungária (térképen)

b.) Mi annak az „intézménynek” a neve, amelyet a magyarok a kazároktól vettek át? Nevezze meg a két fontos méltóságot! **(elemenként 0,5 pont)**

kettős fejedelemség, kündü/kende (szakrális) és gyula (katonai)

c.) Melyik népcsoport támadása váltotta ki a magyar törzsek Etelközbe való továbbvándorlását? **(0,5 pont)**

besenyők (térképen)

d.) Mikor kezdődött honfoglalás? Nevezze meg azt a személyt, akinek a vezetésével a magyarok átkeltek a Vereckei-hágón! **(elemenként 0,5 pont)**

895-ben, Árpád fejedelem

4. A következő feladat Hunyadi Mátyás gazdaságpolitikájához kapcsolódik. A források és saját ismeretei alapján döntse el az állításokról, hogy igazak-e vagy hamisak! (elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont)

Mátyás aranyforintja

A bevétel forrása	Összeg (ezer arany)
Rendkívüli hadiadó	250
Városok és szászok	47
Só	80
Pénzverés és bányakamarák	60
Koronavám	50
Zsidók és oláhok ötvenede	6

Mátyás bevételei

„Először, hogy Magyarországnak a törökök ellen való megvédelmezése céljából, minden egyes kapu után, országszerte, egy arany forintot kell fizetni a következő módon:

1. § Hogy mi főpapok, bárók és országlakók végeztük és határoztuk, hogy azt minden fekvő jószág után, úgy királyurunkéi és anyjaasszonyéi, mint a mieink és bármely más, még kiváltságolt birtokos emberéi után is, valamint a királyi városok részéről is elengedhetetlenül kell fizetni és senkinek sem szabad elengedni.

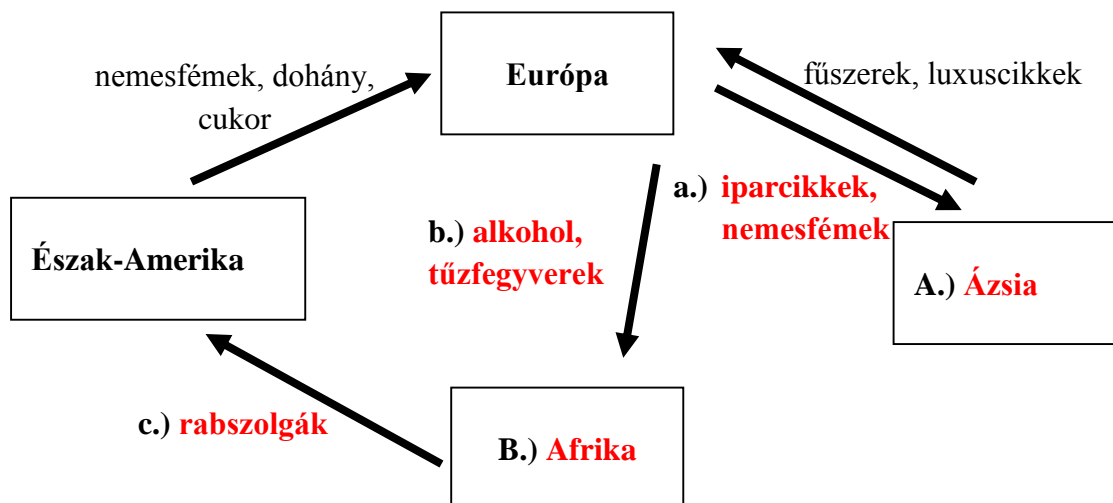
2. § Ha pedig valamely kiváltságolt ezt a segílyt meg nem adná, akkor mások se tartozzanak azt megfizetni.”

/1474. évi I. törvénycikk/

Állítás	Igaz	Hamis
Mátyás kiadásainak legjelentősebb részét a <u>török ellen indított hadjáratainak</u> és <u>barokk</u> udvartartásának költségei tették ki.		X
A <u>füstpénzt kapuadóvá</u> , a harmincadvámot pedig koronavámmá alakította át, ezáltal <u>érvénybe léptek</u> a korábbi adómentességek.		X
Az aranyforint veretése, akárcsak Károly Róbertnél, a biztos gazdasági alap és a fejlődés egyik mutatója volt.	X	
Mátyásnak elsősorban külpolitikai okokból volt szüksége a bevételek növelésére.	X	
A jövedelmek felügyeletét (a kincstartói címmel), egy <u>olasz</u> szakemberre, <u>Galeotto Marziora</u> bízta. (Mátyás főkincstartója a polgári származású <u>Ernusz János</u> volt.)		X
Bár a Hunyadi-birtokok is komoly bevételt hoztak, Mátyás jövedelmének jelentős részét az állami pénzzadók és a regáléjövedelmek adták.	X	
A fekete hadsereg zsoldját és a végvárok fejlesztését a <u>pápa és a szomszédos keresztény államok uralkodói</u> finanszírozták.		X
A rendkívüli hadiadó kétszeri beszedésével akár harmadával növelhette a kincstárba befolyó összeget.	X	

(állításonként 0,5 pont, a hamis állítások valótlán elemei aláhúzással jelölve)

5. A következő feladat a földrajzi felfedezések következményeivel kapcsolatos. Töltse ki a XVI-XIX. századi világkereskedelmet szemléltető ábra üresen hagyott részeit a megadott szavakkal! (A felsorolt elemek közül öt NEM illeszkedik az ábrába!) (4 pont)

Pontozás: kontinensek: 2x0,5 pont, árucikkekkel helyesen kitöltött nyilak: 3x1 pont (A fel nem használt elemek lent pirossal áthúzva.)

~~Közel-Kelet~~, Ázsia, ~~Ausztrália~~, Afrika, ~~háziállatok~~, rabszolgák, tűzfegyverek, ~~gyógyszerek~~, iparcikkek, alkohol, nemesfémek, ~~rizs~~

6. Az alábbi feladat a felvilágosodással kapcsolatos. A szövegrészeket és saját ismeretei alapján válaszoljon a korabeli eszmékhez kapcsolódó kérdésekre! (5 pont)

„Tegyük fel tehát, hogy az elme, ahogy mi mondjuk, fehér lap, amelyre semmi sincs felírva, ideák nélkül való. Hogyan telik meg? [...] Honnan veszi mindehhez az észnek és a tudásnak anyagát? Erre egyetlen szóval felek: tapasztalatból; ezen alapul minden tudásunk; és végeredményben ebből is származik.”

/John Locke: Értekezés az emberi értelemről, 1690/

„A törvényhozó hatalom az a hatalom, amelynek joga van megszabni, hogyan használják fel az állam erejét a közösségnek és tagjainak megvédésére. [...] De mivel a törvényeknek, amelyeket egyszer, mégpedig rövid idő alatt megalkottak, állandó és maradandó érvényük van, állandóan alkalmazni kell és állandóan figyelembe kell venni őket; ennél fogva kell, hogy legyen egy állandóan működő hatalom, amely gondoskodik a megalkotott és továbbra is érvényben levő törvények végrehajtásáról. És így gyakran szétválasztják a törvényhozó és a végrehajtó hatalmat.”

/John Locke: Értekezés a polgári kormányzat igazi eredetéről, 1689/

- a.) A felvilágosodás mely filozófiai irányzatáról szól az első forrás? (1 pont)

empirizmus

- b.) Melyik elvről van szó a második forrásban? Nevezze meg ennek az elvnek a francia kidolgozóját! **(elemenként 1 pont)**

hatalmi ágak szétválasztása, Montesquieu

- c.) Említsen meg egy-egy jelentős (XVIII. századi) amerikai és francia dokumentumot, amelyekben jól tükröződik a felvilágosodás eszmerendszere és hatása! **(elemenként 0,5 pont)**

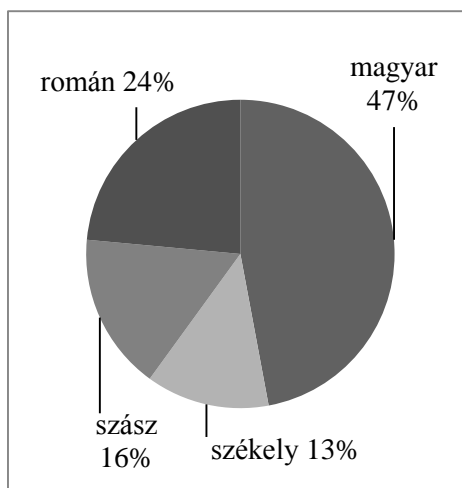
- **amerikai Függetlenségi Nyilatkozat (1776)**
- **USA alkotmánya (1787) és kiegészítései**
- **Sieyés abbé „Mi a harmadik rend?” c. röpirata (Franciaország)**
- **a francia Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata (1789)**
- **1791-es francia alkotmány**

(A fentiek közül bármely kettő vagy más, a felvilágosodás eszméihez szorosan köthető amerikai vagy francia dokumentum is elfogadható.)

- d.) Nevezze meg azt a 18. században Kelet-Közép-Európa szerte kialakuló kormányzati rendszert, amelyet nagyban meghatároztak a felvilágosulás eszméi! Említsen meg ilyen szellemiségű uralkodót! **(elemenként 0,5 pont)**

felvilágosult abszolutizmus, II. Frigyes / Mária Terézia / II. József / Nagy Katalin

7. **A feladat Erdélyi Fejedelemség nemzetiségi összetételére vonatkozik. A feladat az Erdélyi Fejedelemség nemzetiségeire vonatkozik. A forrást, az atlaszt és saját ismereteit felhasználva karikázza be a szövegbe legjobban illő opciókat! (4 pont)**

Erdély népessége a XVI. század végére kb.700 ezer főre emelkedett. A népességyarapodás jelentékeny forrását képezte a bevándorlás. A török hódítás balkáni előnyomulása következtében a **románság/magyarság/székelység/szászok** tömegesen húzódott át a Kárpátok túlsó oldaláról a nyugodtabb életet biztosító Erdélybe, s így kívülről állandó erősítést kapva az etnikai erőviszonyok fokozatosan a javára tolódtak. Az erdélyi társadalom közel felét sokáig a **románok/magyarok/székelyek/szászok** tették ki. Nagyrészt észak- és nyugat-erdélyi területeken voltak jelen. Vallásuk **katolikus/református/evangélikus/ortodox** volt.

Erdélyi etnikai összetétele a XVII. században

A **románok/magyarok/székelyek/szászok** elsősorban Erdély belső és keleti részén telepedtek le. Nem számítottak jobbágyoknak, nem volt földesuruk, hanem katonai szolgálattal tartoztak a királynak. Területi egységeik a **megyék/járások/székek/kerületek**.

A **románság/magyarság/székelység/szászok** ősei még az Árpád-korban érkeztek Magyarországra. II. Andrástól kaptak kollektív kiváltságot. Mivel főleg városlakók voltak, ezért **kézművesiparral/mezőgazdasággal/pásztorkodással** foglalkoztak. Vezetőjük a **tárnokmester/királybíra/szebeni ispán/kenéz** volt. **(elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont)**

8. A következő feladat a felvilágosult abszolutizmus magyarországi képviselőihez kapcsolódik. A kipontozott helyekre illessze be a felsorolt szavak közül az odaillőt! (A válaszlemeknek felének nincs helye.) (4 pont)

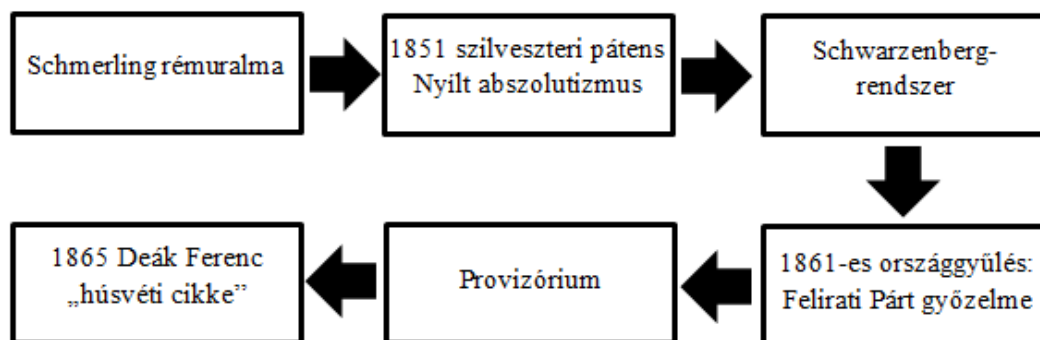
Az első magyarországi felvilágosult abszolutista uralkodó trónra kerülését apja, III. Károly tette lehetővé, a(z) **Pragmatica Sanctio** elfogadtatásával. Mária Terézia felismerte, hogy reformokra van szükség a modernizálás érdekében. A(z) **kettős vámrendszer** bevezetésével a birodalom – főleg az osztrák tartományok – ipara fejlődésnek indult. Mivel a **majorságok** arányának növekedése veszélyeztette az állami adóalapot, ezért szükség volt a(z) **Urbárium** kiadására, melyben egységesítette a jobbágyterheket. A Ratio Educationis bevezetésével **elősegítette** a 6 és 12 év közötti gyerekek elemi oktatását. II. József követte a trónon, aki úgy gondolta, hogy kizárólag **rendeletek** révén is folytatni tudja az édesanyja által elkezdett modernizációs folyamatot. A magyar rendi ellenállás és azonosságtudat kialakulása szempontjából legfontosabb intézkedése a **nyelvrendelet** volt. Tízéves uralkodása alatt közel hatezer rendeletet adott ki, azonban halálos ágyán három kivétellel mindet visszavonta. Ezt nevezzük **nevezetes tollvonás**-nak.

(Pontozás: helyes elemenként 0,5 pont. A fel nem használt elemek lent pirossal áthúzva.)

nyelvrendelet, ~~defenzatráíció~~, ~~kötelezővé tette~~, ~~szabad kereskedelem~~, rendeletek, Urbárium, Pragmatica Sanctio, ~~tűrelmi rendelet~~, ~~jobbágytelkek~~, nevezetes tollvonás, kettős vámrendszer, majorságok, jobbágyrendelet, elősegítette, ~~országgyűlések~~, ~~Carolina Resolutio~~

9. A következő feladat a kiegyezés előzményeivel és megszületésével kapcsolatos. Töltse ki a táblázatot és válaszoljon a kérdésekre! (4 pont)

a.) Keresse meg a folyamatábra két tárgyi tévedését és javítsa ki őket!

A kiegyezés előzményei

Hiba	
Schmerling	Haynau
Schwarzenberg	Bach

(soronként 0,5 pont, összesen 1 pont)

- b.) Nevezze meg a magyar vezetőréteg nyílt abszolutizmus bevezetésekor tiltakozásul felvett (közéletből való kivonulás, adómegtagadás eszközét alkalmazó) viselkedésformáját leíró szakkifejezést! **(0,5 pont)**

passzív ellenállás / passzív rezisztencia

- c.) Miért nevezték a Deák Ferenc vezette pártot Felirati Pártnak? **(0,5 pont)**

Az 1861-es országgyűlés előtt kiadott pátensek elutasításának módja alapján kapta a Felirati Párt a nevét, ugyanis ők (a Teleki László-féle Határozati Párt határozat formájú javaslatával szemben) egy feliratban kívánták elutasítani az intézkedéseket, amivel elismerték Ferenc Józsefet uralkodójuknak (ezzel burkoltan tárgyalási szándékaikat is jelezték a Felirati Párt tagjai).

(Minden hasonló értelmű helyes válasz elfogadható.)

„[...] mind a birodalom biztossága teljesen eléressék, mind a magyar a magyar alkotmány alaptörvényei a lehetőségig fenntartassanak, mind a Lajtán túli országok alkotmányos szabadsága kifejtessék és teljesen biztosítsassék [...] Párhuzamosan a magyar alkotmánnyal megfér a közös uralkodó alatt, a közös védelem mellett, a Lajtán túli országok teljes alkotmányos szabadsága is.”

/Deák húsvéti cikkéből, Pesti Napló/

- d.) A fenti forrás és saját tudása alapján állapítsa meg, hogy mi volt a Deák Ferenc által kiadott „húsvéti cikk” jelentősége? **(0,5 pont)**

A magyarok hajlandóak törvényes keretek között (alkotmányosság visszaállítása) együttműködni a Habsburgokkal, képesek a kompromisszumra Ferenc Józseffel a birodalom egységének és a nagyhatalmi szerep fenntartása érdekében. Világossá vált, hogy a magyar vezetőréteg hajlik a változásokra, a cikk a kiegyezéssel kapcsolatos tárgyalások alapköve lett. (Minden hasonló értelmű helyes válasz elfogadható.)

- e.) Milyen külpolitikai esemény hatására döntött végleg a magyarokkal való kiegyezés mellett Ferenc József? **(0,5 pont)**

Porosz-osztrák háború során elszenvedett vereség vagy 1866-ban vereséget szenvedtek az osztrákok a königgrätzi csatában. (Minden hasonló értelmű helyes válasz elfogadható.)

- f.) Mikor kötötték meg a kiegyezést? **(0,5 pont)**

1867-ben

- g.) Húzza alá azt az állítást, amelyik pontosabban írja le a Habsburg Birodalom és Magyarország államközi kapcsolatát az Osztrák-Magyar Monarchiában! **(0,5 pont)**

- I. A kiegyezéssel létrejött kétközpontú, dualista monarchia perszonáluniónak nevezhető, ugyanis az uralkodó személye közös volt a két állam között.
- II. A kiegyezéssel létrejött kétközpontú, dualista monarchia reáluniónak nevezhető, ugyanis az uralkodó személye mellett egyes „ügyek” is közösek voltak.

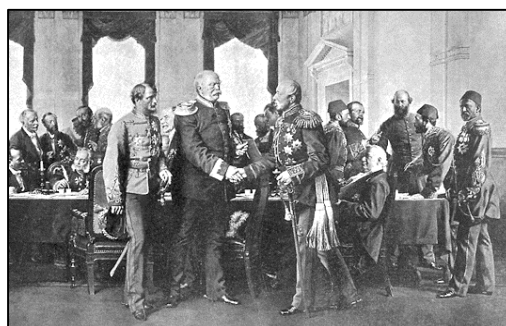
10. A következő feladat a Balkán-félsziget XIX. századi történelmével foglalkozik. A források, az atlasz és ismeretei segítségével töltse ki a táblázatot! (5 pont)

A.) „Az 1859. jan. 5-én Iasiban Moldva fejedelmének választott liberális Alexandru Ion Cuza bojár hadseregparancsnokot az áthidaló formulát megkerülve január 24-én Bukarestben Havasalföld fejedelmének választják. [...] A nagyhatalmak a Porta tiltakozása ellenére 1861-re elismerik Cuza életre szóló uralkodását mindkét fejedelemségben. A reálunió lépéseként [évszám] elején egyesül a két országgyűlés és közös kormány alakul. Ezzel 115,8 ezer km² területen 3.300,7 ezer lakossal [...] létrejön [az állam neve].”

/Erdélyi Magyar Elektronikus Könyvtár/

B.) „[...] a Szorosokat, Konstantinápolyt és a földközi-tengeri brit hegemoniát veszélyeztető katonai bázis felszámolására Várna körzetéből 60 ezres expedíciós haderőt vetnek be [...] Szevasztopol ellen. Az I. Miklóst [év] márciusában követő II. Sándor Szevasztopol szept. 8-i eleste után elfogadja a bécsi négy pontot. A félmillió halottat (Oroszország 300, Franciaország 100, Anglia 60 ezer) követelő háború [év] elején véget ér.”

/Erdélyi Magyar Elektronikus Könyvtár/

C.) Andrássy, Bismarck, Suvalov (1878)

D.) „Az [évszám]-as berlini konferencia döntésének értelmében a Balkán-félszigeten – sok évszázados török elnyomás után – a [nép neve] állam is visszanyerhette függetlenségét, ám ezzel a térségben korántsem állt helyre a nyugalom. [...] „Európa beteg embere”, az Oszmán Birodalom ezután is erőtlenné bizonyult [...] létrehoztak egy katonai szövetségi rendszert, az úgynevezett Balkán Ligát. Bár a koalíció tagjai a háború előtt és alatt minimális együttműködést mutattak, az aláírt szerződések [évszám] őszén kiváló ürügyet adtak a hadba lépéshez: először, október 8-án a kicsiny Montenegró üzent hadat a Portának, Bulgária, Görögország és Szerbia pedig előbb ultimátumot küldött Konstantinápolynak, 17-e után azonban itt is a fegyverek vették át a szót.”

/Rubicon Online/

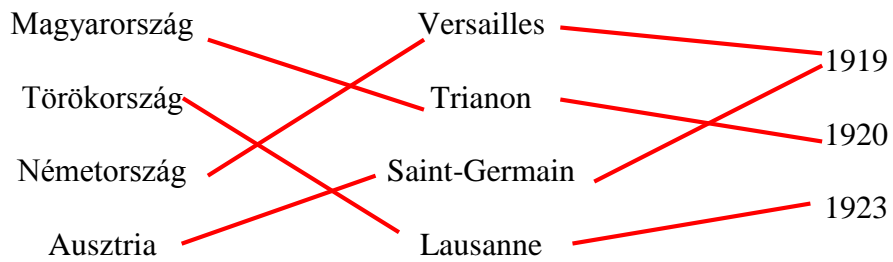
E.) „Az oroszok hadat üzentek, [...] (kilencedik) orosz-török háború eredményeként Törökország [...] a drinápolyi békében kénytelen volt elismerni a [nép neve] függetlenségét. [...] Londonban a három nagyhatalom de facto elismerte a független [a nép neve] államot a maguk védnöksége alatt, a londoni jegyzőkönyvet a Porta 1832-ben írta alá. [...] Thesszália 1881-től, Kréta 1908-tól [...] az ország része.”

/Múlt-kor/

Évszám(ok)	Esemény	Forrás betűjele	Időrend
1862	a Román Fejedelemség létrejött <i>(más, a román nemzetállam létrejövételét leíró állítás is elfogadható)</i>	A	3.
1912-1913	első Balkán-háború	D	5.
1878	berlini kongresszus	C	4.
1830	független görög állam létrejött <i>(más, önálló görög nemzetállam létrejövételét leíró állítás is elfogadható)</i>	E	1.
1853-1856	krími háború	B	2.

(Helyes táblázati soronként 1 pont)

11. Az alábbi feladat a Párizs környéki békékkel foglalkozik. Kösse össze az országokat, a velük kötött béke helyszínével és a békekötés idejével! (Egy évszámhoz két béke tartozik.) (4 pont)

(helyes ország-helyszín-évszám kombinációként 1-1 pont)

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

12. A következő feladat az iszlámmal kapcsolatos. A források és saját ismeretei segítségével mutassa be a vallás fő jellegzetességeit! (rövid)

Feladatmegértés	A diák alapvetően az iszlám vallás jellegzetességeiről, tanairól ír, felvázolja annak életmódot meghatározó elemeit.	4
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A diák a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T: A diák rögzíti a vallás kialakulásának és a korai terjeszkedés időszakát (VII-VIII. század) és „Mohamed futásának” (Mekkából való menekülésének), azaz a hidzsrának dátumát (622), amely az iszlám időszámítás kezdete. (632 - Mohamed halála).</p> <p>T: A vallás bölcsőjéül az Arab-félszigetet, kultikus központként Mekkát (és Medinát) jelöli meg. A Közel-Kelet és Földközi-tenger déli partvidékének említésével utal a vallás terjedésére és/vagy említi a mai világvallás jellemzőit.</p>	4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A diák helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T: öt pillér, ramadán, zakát, szalát, haddzs, szaúm, dzsihád, Allah, Korán (saria), keresztény, zsidó, egyistenhit, hidzsra, monoteizmus, Mohamed próféta, Mekka (Kába-szentély), dzsámi, minaret, Medina, muszlim, igazhitű, kalifátus (kalifa, imám, mufti, kádi, müezzin) (A „mohamedán” jelző kerülendő.)</p>	4
Források használata	<p>M: A diák beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T: Az ábra alapján bemutatja az iszlám öt alappillérét, és hogy ezek hogyan határozzák meg a hívek életét:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. hitvallás (saháda), azaz Allah, mint egyetlen isten és Mohamed, mint első prófétájának elismerése 2. kötelező, napi ötszöri ima (szalát) Mekka felé fordulva (müezzin, rituális tisztálkodás, imaszőnyeg) 3. Ramadam havi böjt (szaum) (holdnaptár szerinti vándorünnep, nappali étkezési tilalom) 4. alamizsna osztás, adakozás (zakát) kötelessége (a szegény rétegek tömegeit vonzotta a hívők táborába) 5. zarándoklat a Kába-szentélyhez („Kába kö”) Mekkába (haddzs) <p>T: A keresztény és zsidó szimbólumok, illetve az első szöveges forrás alapján megállapítja, hogy az iszlám több vallásból is merít. Kiemeli a többi vallással való közös vonásokat: egyistenhit, feltámadás, bűn.</p> <p>T: A második szöveges forrás alapján megemlíti a dzsihádöt, mint „Isten útján teendő erőfeszítést”, „szent háborút”, melynek célja a hit védelme és a vallás (nem</p>	4

	feltétlen erőszakos úton való) terjesztése. Megállapítja, hogy több formája létezik.	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A diák feltárja az iszlám vallás lényegi pontjait, és hogy ezek miként befolyásolják az iszlám hívők mindennapjait.</p> <p>T: A diák leírja, hogy az iszlám a legfiatalabb világvallás, monoteista (egyistenhitű).</p> <p>T: Mindenkinél kötelező betartani az öt alapelvet („pillérek”): saháda, szalát, szaum, zakát, haddzs (A zarándoklat tekintetében – anyagi okokra hivatkozva – megengedő.)</p> <p>T: A diák rögzíti, hogy a vallás szent könyve a Korán, melyet hatalmas tisztelet övez. A vallás fő alakja Mohamed, Allah (az iszlám istenének) első prófétája.</p> <p>T: A diák leírja, hogy az iszlám vallás szinkretikus, avagy több vallásból (arab törzsi hagyományok, keresztény-zsidó elvek) merít. Ezekre példát hoz. (egyistenhit, Ádám és Éva történet, feltámadás, Gábiel arkangyal megjelenése, Jézus és Ábrahám, mint muszlim próféták).</p> <p>T: Különbséggként kiemeli, hogy az iszlám-kultúrában a papság szerepe a hit gyakorlásában más vallásoknál kisebb, ugyanakkor a hitelvek a mindennapokra (sertéshús, alkohol fogyasztásának tilalma), a társadalmi életre (szabályozott poligámia, patriarchális családmodell, női emancipáció hiánya) és a bíraskodásra (kádik, saria) is komoly befolyással vannak. Az egyház nem önálló szervezetként, hanem az államszervezettel szorosan összefonódva működik (kalifa: vallási és világi vezető egyszemélyben).</p>	6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	2
Összpontszám:	24	
Osztószám	2	

- 13. A következő feladat az amerikai polgárháborúval kapcsolatos. A források, az atlasz és a saját tudása segítségével mutassa be az amerikai polgárháború kirobbanásának okait!** (rövid)

Feladatmegértés	A diák alapvetően az amerikai polgárháború kitörésének okairól ír. Felismeri, hogy milyen gazdasági és politikai ellentétek vezettek a polgárháborúhoz.	4
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T: Amerikai Egyesült Államok (USA), Missouri-kompromisszum (1820), polgárháború időszaka (1861-65), Amerikai Konföderált Államok (Richmond)</p>	4
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó fogalmakat.	4

	<p>T: polgárháború, iparosodás, rabszolga, Missouri-kompromisszum, Unió, Konföderáció, vámpolitika, telepesek, abolicionisták, farmer, monokultúras gazdálkodás, ültetvény, cukornád, gyapot, export, Demokrata Párt, Republikánus Párt, elnök, stb.</p>	
Források használata	<p>M: A diák beépíti válaszába a forrásokban (és az atlaszban) található információkat és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T: A karikatúra és a szövegrészlet segítségével, a Missouri-kompromisszum és a rabszolgaság kérdésének bemutatásával leszögezi, hogy a szakadás politikai (ideológiai) és gazdasági ellentétekre vezethető vissza.</p> <p>T: A karikatúra alakjai (déli, rurális, demokrata és északi, városi, republikánus) és/vagy az atlasz térképei alapján példát hoz az észak-déli gazdasági különbségekre, érdekekre.</p> <p>T: A vizsgázó az atlasz alapján említi az USA gyors növekedését és/vagy ismerteti, hogy 1861-ben a 11 déli állam kivált az Unióból, létrehozva ezzel a Konföderációt.</p>	4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A diák bemutatja az északi és déli államok ellentétét. Röviden kitér a polgárháborúra is, de írása nem a háború eseményeit, hanem kiváltó okait dolgozza fel.</p> <p>T: A vizsgázó kifejti az Észak és Dél közötti ellentéteket, amelyek elsősorban az eltérő gazdasági érdekekből adódtak. Míg északon sűrűn lakott, iparosodott nagyvárosok épültek, gyárak nyíltak és farmergazdálkodás folyt, addig délen megmaradtak a monokultúras (egy-egy terményre szakosodó) ültetvények.</p> <p>T: A másik ellentét a rabszolgaság kapcsán alakult ki. A déliek fent akarták tartani a rabszolgaság intézményét, míg északon annak megszüntetését kívánták.</p> <p>T: A harmadik nézeteltérés az egykori gyarmattartóval (Nagy-Britannia) szembeni kapcsolat volt, amely megpróbálta befolyásolni az Egyesült Államok külkereskedelmét. Az exportorientált déliek a biztos felvevőpiac reményében a szabad kereskedelmet, míg az északiak a piacot (ipart) védő szigorú vámpolitikát szorgalmazták.</p> <p>T: Megemlíti, hogy az ellentétet fokozta az újonnan benépesülő nyugati területek csatlakozása (melyet az 1820-as Missouri-kompromisszummal igyekeztek kezelni) és/vagy a rabszolgalázadások és a felszabadításukat szorgalmazó abolicionisták (pl. John Brown) mozgalma is.</p>	6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.</p>	2
Összpontszám	24	
Osztószám	2	

14. A feladat a Szent István-kori társadalmi változásokkal kapcsolatos. A források és ismeretei segítségével fejtse ki röviden, milyen társadalmi csoportok voltak a korra jellemzők! (rövid)

Feladatmegértés	A diák alapvetően az I. István kori társadalom rétegeit mutatja be, attól lényegesen nem tér el. Válasza a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	4
Tájékozódás térben és időben	M: A történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T: Rögzíti I. (Szent) István uralkodásának idejét: 997 (fejedelemség) és/vagy 1000/1001(koronázás) -1038. T: Magyar Királyság (Székesfehérvár, Veszprém, Esztergom)	4
Szaknyelv alkalmazása	M: Helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T: Szakszerűen használja a következő általános és történelmi fogalmakat: király, királyi tanács, nádor, nagybirtokos, keresztény, egyház, érsek, püspök, ispán, várjobbágy, pogány, feudalizmus, királyi vármegye, patrimoniális hatalom, hadsereg, robot, tized, terményadó.	4
Források alkalmazása	M: Beépíti válaszába a forrásokban (és az atlaszban) található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T: Az ábra alapján felismeri, felsorolja a korabeli magyar társadalom rétegeit, csoportjait. (Lásd: eseményeket alakító tényezők!)	4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M: Rávilágít a feudális jellegre, a társadalom hierarchikus felépítésére, a szolgáltatási kötelezettségekre. Például: a várjobbágyok és a várnép adózik az ispánnak (közvetve a királynak) és az egyháznak (tized) is. T: Az ábra „magánhadsereg” címkéi és a szöveges forrás alapján kiemeli az egyházi és a világi nagybirtokosok hűségének politikai stabilitást meghatározó jelentőségét és katonai szerepüket. M: I. (Szent) István állam-, és egyházszerző tevékenységén keresztül bemutatja a magyar társadalom alakulását és annak szerkezetét, kapcsolatrendszerét. T: Kiemeli, hogy a honfoglalás kori (törzsi szerveződésű, pogány hagyományú) társadalmat Géza fejedelem és I. István jelentősen átszervezte: feudális, keresztény társadalom és államszerkezet bontakozott ki. T: Felsorolja és röviden ismerteti a társadalmi csoportokat, fő szereplőket: • király (I. István), a monarchikus állam teljhatalmú vezetője, az ország földbirtokainak jelentős része az ő kezében összpontosul • (fő)papság, főurak és tisztviselők (nádor, ispánok), nagy és középirtokosok (részben korábbi törzsfők leszármazottjai, részben külföldiek), a királyhoz közeli körök • várjobbágyok, „szabad királyi szolganépek” szabad státuszú, uradalmakban élő (katonáskodó) adózó	6

	<p>középrétege (a későbbi szerviensi réteg magja)</p> <ul style="list-style-type: none"> • legszegényebbek csoportjai: várnépek, „szolgáltatásra kényszerítettek” és szolgák (szabad státuszukat a XI. század során jelentős számban elvesztik, a későbbi jobbágyságba tagozódnak): földesuruknak (adó illetve robot formájában) és az egyháznak is (tized) adóznak <p>T: Rögzíti az uralkodó társadalmi viszonyokat jelentősen befolyásoló intézkedéseit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vármegyék, egyházmegyék szervezése: tized bevezetése, plébániák (templomközösségek) létrehozása • ispánok bannum jogának (igazságszolgáltatás, adószedés, királyi hadak szervezése-vezetése) bevezetése, • királyi udvar kiépítése, idegen lovagok és térítők fogadása <p>T: Leszögezi, hogy a királyi hatalom által dominált (patrimoniális) rendszerben komoly politikai befolyással csak a királyi tanács tagjai, a főpapok és főurak (ispánok és a nádorok) bírtak.</p> <p>T: Kitér az egyház szerepére és a kereszténység jelentőségére (pl. szigorú törvények, dézsma/decima, mint egyháznak járó terményadó (tized), főpapok királyi tanácsban betöltött pozíciója, írásbeliség)</p> <p>[T: Kitekintésként a diák utal a pogánylázadásokra és a későbbi uralkodók (I. [Szent] László, I. [Könyves] Kálmán) hasonló, a nomád-pogány életmód letörését beteljesítő szigorú intézkedéseire és/vagy az egységesülő szerviensi (köznemesi) és jobbági rétegek és/vagy a familiáris rendszer kialakulására.]</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	2
Összpontszám	24	
Osztószám	2	

- 15. A következő feladat a tatárjárással kapcsolatos. A forrás, az atlasz és ismeretei alapján mutassa be, hogy IV. Béla tatárjárás előtti politikája milyen mértékben befolyásolta a tatárokkal szembeni védekezés kudarcát! Ismertesse a tatárjárás főbb eseményeit és következményeit!** (hosszú)

Feladatmegértés	A vizsgázó IV. Béla tatárjárás előtti politikáját, a tatárjárás folyamatát és következményeit mutatja be. (Nem az uralkodó tatárjárást követő tevékenységét taglalja.)	8
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T: Rögzíti IV. Béla uralkodásának helyét (Magyar Királyság), és idejét (1235-1270), vagy ezen belül politikájának első szakaszát (1235-1241) és a tatárjárás időpontját (1241-1242).</p>	4

	Említi a korszak jelentős helyszíneit (Muhi, Sajó, Trau) és a muhi csata dátumát: 1241. (április 11.)	
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T: Szakszerűen használja a következő általános és történelmi fogalmakat: pl.: király, pogány, kun, tatár, mongol, kán, birtokadományozás, báró, szerviens, bandérium, tatárjárás, királyi tanács, „második honalapító”</p>	4
Források alkalmazása	<p>M: A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T: A forrás első bekezdése alapján megemlíti, hogy IV. Béla bebocsátotta és letelepítette az országban a kunokat, és ebből sok konfliktus adódott, elsősorban a kunok pogány, nomád életmódja miatt.</p> <p>T: A második – királyi tanács székeinek felégetéséről, a tanács tagjainak király jelenlétében való leülésének tilalmáról szóló – szövegrészlet alapján leírja, hogy IV. Béla a királyi tekintély megerősítésére törekedett, <i>vagy</i> a harmadik bekezdést értelmezve megállapítja, hogy apjával ellentétben IV. Béla nem adományozott birtokokat, sőt, nagyon sokat visszavett. (Ezzel a patrimoniális királyi hatalmat akarta visszaállítani.) Ez az intézkedése elidegenítette a királytól a földbirtokosokat, ami megnehezítette a hadsereg összehívását.</p> <p>T: Az atlasz alapján megállapítja, hogy a tatárok kelet felől, a Vereckei-hágón keresztül törtek be az országba, <i>vagy</i> a muhi csatát követően az ország védtelenül állt, a tatárok (főleg a sík területeket és a folyó völgyeket) dúlták végig, majd kivonultak. IV. Béla nyugatra, majd Trau várába menekült.</p>	8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A vizsgázó bemutatja IV. Béla tatárjárás előtti politikájának főbb pontjait és a tatárjárás eseményeit.</p> <p>T: Megállapítja, hogy Béla elítélte apja földadományozó politikáját, és trónra kerülése után azonnal hozzáfogott a királyi birtokok (nemesség kárára történő) gyarapításához.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a pogány, nomád életmódú kunokkal való konfliktus csúcspontja az volt, amikor meggyilkolták Kötöny kánt, ami után a kunok rabolva vonultak ki Magyarországról, tovább gyengítve az országot.</p> <p>T: Megemlíti, hogy a tatárjárás kezdetére Béla szinte az összes földesúr támogatását elvesztette, így az ország egyáltalán nem volt egységes, ami (a tatárok közeledésének, Kijev 1240-es elestének hírének ellenére) különösen megnehezítette a bandériális seregek összehívását.</p> <p>T: Felismeri, hogy a király és a bárók szembenállása, az elhibázott magyar taktika (szekérvár) és a tatár fölény miatt esélytelen volt az ellenség feltartóztatása. A magyar sereg 1241-ben (április 11.) Muhinál óriási vereséget szenvedett.</p> <p>T: Leírja, hogy a muhi csata után az ország védtelen maradt, a tatárok a tél beálltával átkeltek a Dunán és (egyes mocsárvidékeket és erősített pontokat leszámítva) feldúlták az egész országot, majd 1242-ben kivonultak.</p>	10

	<p>T: A király a harcterről először nyugatra, majd (azt osztrák Harcias Frigyes fogságából magát nyugati területek átadásával kiváltva) Trau várába (Dalmácia) menekült.</p> <p>T: A tatárjárás következményeképp a magyarság komoly népességvesztéssel szembesült.</p> <p>T: (Utal rá, hogy IV. Béla a trónra visszatérve a munkaerőt több évtizedes betelepítési és letelepítési intézkedéseivel igyekezett pótolni. A visszatérő tatár erőktől tartva birtokadományozásokba és várépítésekbe kezdett. Uralkodásának második felében végzett tevékenységéért nevezzük „második honalapítónak”.)</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	8
Összpontszám:	42	
Osztószám:	2	

- 16. Az feladat Magyarország gazdaságának XIV. századi változásaihoz kapcsolódik. Az alábbi források, az atlasz és saját tudása alapján mutassa be, hogy milyen hatást gyakoroltak az országra Károly Róbert gazdasági reformjai! (rövid)**

Feladatmegértés	<p>M: A diák alapvetően Károly Róbert gazdaságpolitikáját, illetve reformjait mutatja be. A válasz lényegre törően ismerteti a királyi hatalom megerősítése és a gazdasági reformok közötti kapcsolatot. Az elemzés feltárja az uralkodó gazdaságpolitikájának jellemzőit.</p>	4
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A diák térben és időben elhelyezi az eseményeket.</p> <p>T: Rögzíti, hogy Károly Róbert uralkodása 1308-1342 közötti időszakra esik (érvényes koronázás 1310-ben), és utal arra, hogy ebben a korszakban a Magyar Királyság a régió egyik legnagyobb kiterjedésű állama. (1335 – visegrádi királytalálkozó, észak-magyarországi bányavárosok: pl. Körmöcbánya, Besztercebánya.)</p>	4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A diák helyesen használja az általános, és a témához kapcsolódó konkrét történelmi fogalmakat.</p> <p>T: Használja az alábbi általános (király, kereskedelem, bányászat, adó, stb.), és a korszakhoz közvetlenül kapcsolódó történelmi fogalmakat (kapuadó, urbura, bányabér, regálé, aranyforint, harmincadvám, nemesfémbányászat, kamara haszna stb.).</p>	4
Források alkalmazása	<p>M: A diák beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le azokból.</p> <p>T: Rögzíti, hogy az uralkodónak a bányászat élénkítéséből és a nemesérc monopóliumból jelentős bevételei származtak.</p> <p>T: A második szöveges forrásban felismeri az I. Károly által bevezetett – jobbágyokat terhelő – kapuadót.</p>	4

	T: Rögzíti a firenzei mintára veretett, értékes (kereskedelmet élénkítő) aranyforint (és ezüstdénár) bevezetését.	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A vizsgázó feltárja, hogy Károly Róbert az Árpád-ház kihalását követően új alapokra helyezte a gazdaságpolitikát.</p> <p>T: (Megemlíti, hogy Károly Róbert az Árpád-ház 1301-es kihalását követően, a pápa támogatásával kerül hatalomra, és megállapítja, hogy trónjáért több éves küzdelmet folytatott a kiskirályokkal [pl. Csák Máté]).</p> <p>T: Megállapítja, hogy a birtokállományból származó bevételek helyett, a királyi jogon szerzett ún. regáléjövedelmek jelentették a költségvetés legfontosabb forrásait.</p> <p>T: Az urbura (bányabér – a kitermelt arany 1/8-ad, az ezüst 1/10-ed része) bevezetésével (annak harmadának földesúrnak való átengedésével) és külföldi (cseh-német) bányászok behívásával a magyar nemesfém-kitermelés európai színvonalúvá vált (észak-magyarországi és erdélyi bányavárosok).</p> <p>T: Rögzíti, hogy az új, firenzei mintára bevezetett aranyforint és a cseh eredetű ezüstdénár nemesértartalmuk révén Európa-szerte népszerű fizetőeszközzé váltak.</p> <p>T: Rögzíti, hogy az aranyforint bevezetésével a pénzrontás lehetőségének megszűnésével kieső bevételt új (a jobbágyság széles rétegére kiterjedő) állami adóval, kapuadóval pótolta. (Megállapítja, hogy ez volt az első állami jobbágyi adóteher.)</p> <p>T: Rögzíti, hogy a fizetőeszköz és a vámhatárok egységesítésével, a kereskedelem fellendülése révén, az újonnan bevezetett harmincadvám (a kereskedelmi termék/termény harmincad részének értékében szedett pénzilleték) szintén jelentős hasznot jelentett a királynak. (Megállapítja, hogy a kiskirályok önkényes vámszedésének megszüntetése is feltétele volt a királyi hatalom újbóli megerősítésének.)</p> <p>T: Az agrárexport fokozása érdekében az 1335-ös visegrádi királytalálkozón, a lengyel (III. Kázmér) és a cseh (Luxemburgi János) uralkodókkal új, Bécset elkerülő kereskedelmi út létrehozásáról döntöttek.</p> <p>T: Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja (a XIV. századi magyar gazdaság megerősödéséről szóló) elemzését.</p>	6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	2
Összpontszám	24	
Osztószám	2	

- 17. A források, az atlasz és saját tudása alapján mutassa be, hogyan rendezkedett be az Oszmán Birodalom a Hódoltság területén! Írjon a Hódoltság határainak alakulásáról és a mindennapi életről is!** (hosszú)

Feladatmegértés	A tanuló alapvetően a Hódoltság területéről ír, illetve érinti a várháborúkat.	8
Tájékozódás térben és időben	M: A diák elhelyezi a történelmi eseményeket térben és időben. T: Rögzíti a korszakot: XVI-XVII. század (1541-1686), a helyszín Magyarország, Török Hódoltság (Buda, Pécs, Eger).	4
Szaknyelv alkalmazása	M: A diák helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T: Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: Hódoltság, vilajet, szandzsák, végvár, kettős adóztatás, gyermekadó (devsirme), pasa, szpáhi, khász birtok, iszlám, vármegye, mecset, minaret stb.	4
Források alkalmazása	M: A diák válaszába beépíti a forrásokban található információkat és következtetéseket von le belőlük. T: Az első szöveges forrás alapján említi az 1552-es (török részről sikertelen) egri ostromot és a vár kulcsszerepét. T: A második forrásrészlet alapján összegzi a jobbág্যokat komolyan terhelő kettős adóztatás rendszerét: az adókat párhuzamosan beszedték a törökök és a Hódoltság területéről elmenekülő magyar földesurak is. (A három országrész közös határterületein hármass adóztatás is előfordult.) T: Az atlasz alapján említi más várháborús eseményeket (1532 – Kőszeg, 1566 – Szigetvár), megállapítja, hogy az új észak-magyarországi végvári vonal vált határrá a Hódoltság és a királyi Magyarország (ill. Erdély) között. T: A kép illetve az atlasz alapján ír a török megtelepedésének kulturális emlékeiről: fürdők, mecsetek, minaretek stb.	8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M: A diák leírja a fő eseményeket: T: Az 1526-os mohácsi vereséget követően, 1541-ben Buda török elfoglalása után az ország három részre szakadt: <ul style="list-style-type: none"> török fennhatóságú Hódoltság (Buda), Habsburg uralom alatt álló Magyar Királyság (Bécs, Pozsony), török függésben lévő Erdélyi Fejedelemség (Nagyvárad). T: Leírja, hogy a Hódoltság élén a budai vilajet vezetője, a budai pasa állt. T: Rögzíti, hogy az elfoglalt területeken a magyar nemesség elűzését követően szpáhi szolgálati birtokokat hoztak létre. T: Megemlíti, hogy az Alföld gazdag mezővárosai (Kecskemét, Nagykőrös, stb.) khász birtokként a szultán tulajdonába kerültek. T: Ír a várháborúkról, megállapítja, hogy egy-egy új végvári vonal lesz a határ a Hódoltság és a királyi Magyarország (és Erdély) között. Egyes várak többször gazdát cseréltek.	10

	<p>Gyakoriak a határ menti portyák, fosztogatások, vitézi viadalok. Jellemző volt a (szpáhi és magyar földesúr általi párhuzamos) kettős adóztatás.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a Hódoltság területén a törökök a saját törvényeiket és közigazgatásukat terjesztették ki: vilajetek (pasa/beglerbég), szandzsákok (szandzsákbég)</p> <p>T: Megállapítja, hogy ellentétben a Balkánnal, a törökök nem törekedtek a lakosság asszimilálására (pl. a magyar lakosság nem tért át tömegesen az iszlám hitre).</p> <p>T: Leírja, hogy a magyarok peres ügyeiket továbbra is jórészt a magyar végvárakba húzódó vármegyéknél, vagy az általuk létrehozott önvédelmi szervezeteknél intézték.</p> <p>T: Említi, hogy a folyamatos háborúskodás révén a határterületek a 17. század végére jelentősen elnéptelenedtek.</p> <p>T: (Utal a török kiűzésére vagy a 18. századi jelentős betelepítésekre vagy az oszmán kultúra máig fennmaradt emlékeire.)</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	8
Összpontszám	42	
Osztószám	2	

- 18. Az alábbi feladat az áprilisi törvényekhez kapcsolódik. A forrás és ismeretei segítségével mutassa be, hogy az áprilisi törvények hogyan járultak hozzá a polgári, alkotmányos Magyarország kialakulásához!** (rövid)

Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően az áprilisi törvények Magyarország polgári és alkotmányos helyzetére tett hatását mutatja be.</p> <p>A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel. A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	4
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T: Habsburg Birodalom, Magyar Királyság (Pozsony, Pest-Buda)</p> <p>T: Rögzíti, hogy az áprilisi törvényeket az 1847-48-as (pozsonyi) országgyűlésen fogadták el vagy 1848. április 11-én szentesítette az uralkodó.</p> <p>T: (Utal a 18. századi felvilágosodás, a 19. századi eszmék hatására és/vagy a Kiegészítés [1867] időpontjára)</p>	4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T: Szakszerűen használja a következő általános és konkrét</p>	4

	történelmi fogalmakat: országgyűlés, felelős kormány, végrehajtó hatalom, törvényhozás, közteherviselés, cenzúra, sajtótörvény, államtanács, hadügy, pénzügy, reform, polgári átalakulás, liberalizmus, feudális, rendi kiváltság, alkotmányos királyság, unió.	
Források használata	<p>M: A vizsgázó beépíti válaszába a forrásban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a végrehajtó hatalom az uralkodó által kinevezett felelős kormány kezébe került.</p> <p>T: A törvényhozás szerve az évente (Pozsony helyett Pesten) ülésező kétkamarás országgyűlés vagy Az uralkodó továbbra is bírt az országgyűlés berekesztésének jogával.</p> <p>T: Rögzíti, hogy népképviselői választójogot vezettek be. Leírja, hogy a nemesség megtarthatta választójogát. A férfiak (a nők nem!) 20 éves koruktól, anyagi illetve műveltségi cenzus szerint választójogot kaptak. A választhatóság (ú.n. passzív választójog) korhatára magasabb (24 év) volt. Az intézkedés bővítette a választójoggal bírók számát, de az továbbra is szűk réteget jelentett.</p> <p>T: Megemlíti, hogy bevezették a közteherviselést, amely a nemesi adómentesség eltörlését eredményezte.</p>	4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A vizsgázó bemutatja az áprilisi törvények elfogadásának körülményeit és legfontosabb tartalmi elemeit.</p> <p>T: A Magyar Királyságot 1848. március 15-én érte el az európai forradalmi hullám. A márciusi ifjak és a tömeg 12 pontban foglalta össze követeléseit. Az események hatására 1848. április 11-én V. Ferdinánd aláírja az áprilisi törvényeket.</p> <p>T: Az áprilisi törvények érdeme, hogy „törvényesítette” a forradalmat és magába foglalta a polgári átalakulást elősegítő legfontosabb elemeket.</p> <p>T: Kiemeli, hogy felszámolták a feudális és rendi jellegű kiváltságokat, (a Széchenyi által Hitelben taglalt) ősiséget. Eltörölték a tizedet és az úriszéket is.</p> <p>T: Megvalósulhatott a jobbágyszabadítás, megszűntek az úrbéres szolgáltatások, a parasztok az általuk művelt földet megkaphatták szabad tulajdonként. A földesurak kártérítését az állam vállalta magára. (A megvalósítás komoly állami terhet jelentett a szabadságharcot követően.)</p> <p>T: Kimondták az arányos közteherviselést. / Rögzítették a keresztény felekezetek egyenjogúságát. / Részletes sajtótörvényt adtak ki.</p> <p>T: A törvényhozást, a végrehajtó- és a bírói hatalmat szétválasztották (montesquieu-i elv). Népképviselői alapra helyezték a törvényhozást. (A választójogot kiterjesztették, de továbbra is műveltségi, anyagi cenzushoz kötötték.) Pozsonyról Pest-Budára költöztették az országgyűlést.</p> <p>T: Létrejött az „első felelős magyar minisztérium”, az önálló belpolitikai hatáskörrel bíró Batthyány-kormány.</p>	6

	<p>T: Erdélyt és a Partiumot egyesítették Magyarországgal, a Határőrvidéket is a magyar kormány alá rendelték.</p> <p>T: Kimondták a Habsburg Birodalmon belüli önállóságot: a hadügy, külügy (és ezek pénzügyei) közösek, ugyanakkor tisztázatlanok maradtak.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a törvények a Habsburg Birodalom és Magyarország közjogi viszonyán túl nem rendezték a nemzetiségek, sem a zsellérek sorsát.</p> <p>T: A Habsburgok csak ideiglenesnek tekintették ezt az állapotot, sőt az 1848 decemberében trónra lépő (magát magyar koronával meg nem koronázó) Ferencz József semmisnek tekintette az áprilisi törvényeket.</p> <p>T: Feltünteti, hogy az intézkedések többsége csak a szabadságharcot követően valósult meg. Az áprilisi törvények kiteljesedéséről és polgári, alkotmányos magyar állam létrejöttéről csak az 1867-es Kiegyezést követően, az Osztrák-Magyar Monarchia létrejöttével beszélhetünk.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített.</p> <p>A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.</p>	2
Összpontszám	24	
Osztószám	2	

19. A következő feladat a magyar reformkorral kapcsolatos. A források és ismeretei segítségével írja le, miért volt Széchenyi István a kor egyik legjelentősebb alakja! Hogyan viszonyult az udvarhoz? Milyen gazdasági-társadalmi reformokat kezdeményezett? (hosszú)

Feladatmegértés	<p>A vizsgázó Széchenyi gazdasági és politikai elképzeléseiről ír. Részletesen bemutatja a gazdaság (és kulturális élet) fellendítését célzó munkásságát, attól jelentősen nem tér el.</p>	8
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A vizsgázó az eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T: Magyar Királyság a Habsburg Birodalomban, Nagycenk, Bécs, Pozsony, Pest-Buda</p> <p>T: reformkor (1825/30-1848), Magyar Tudós Társaság megalapításának kezdeményezése (1825), Hitel, Világ (1830), Széchenyi István (1791-1860)</p>	4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A vizsgázó helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó szakkifejezéseket.</p> <p>T: feudális, reformkor, tőke, hitel, nemes, ösiség, robot, nemesi adómentesség, közteherviselés, szabad verseny, kapitalizmus, mezőgazdaság, ipar, folyószabályozás, konzervativizmus, liberalizmus, arisztokrata, stb.</p>	4

<p>Források használata</p>	<p>M: A vizsgázó beépíti fogalmazásába a megadott forrásokat és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T: Az első forrásból arra következtet a diák, hogy Széchenyi a lótenyésztés megújításának fejlesztésével egyfajta példát állít fel arra, hogy hasonló módon kellene az ország gazdaságát is megreformálni. Az ország gazdasági célja pedig nem más, mint a hosszú távú versenyképesség.</p> <p>T: A második forrás alapján felismeri, hogy a földeken a nemesek a technikai újítások és az ahhoz szükséges anyagi források (tőke) hiánya miatt nem tudtak megfelelően gazdálkodni. Széchenyi leírta, hogy a nemesség hitelképtelenségének oka az 1351-es ősiség törvénye (a földek nemesi családoktól való elidegeníthetlenségi cikkelye) volt.</p> <p>T: A kép alapján rögzíti a fontosabb művek kiadási dátumát (pl. Hitel - 1830, Stádium - 1833), utal azok tartalmára (pl. gőzhajózás elterjesztése, folyószabályozások kezdeményezése, nyugati minták követése)</p>	<p>8</p>
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása</p>	<p>M: A vizsgázó leírja, hogy (a gazdag, királyhű, arisztokrata, katolikus magyar családból származó) Széchenyi Istvánt tekintjük a reformkor elindítójának. (Az 1825-ös országgyűlés alsóházában a Magyar Tudós Társaság [mai MTA] megalapítására tett felajánlását sokan a reformkor kezdetének tekintik.)</p> <p>T: Megemlíti Széchenyi műveltségét, európai utazásait, ahol tapasztalatokat szerzett a megvalósítandó reformokkal kapcsolatban.</p> <p>T: Mérőföldkönek számító 1830-as Hitel és 1833-as Stádium című művében foglalta össze először a javaslatait, melyben az állt, hogy a gazdaság fejlesztéséhez tőkére, azaz hitelre van szükség. A nemesi föld azonban az ősiség miatt hitelképtelen volt (mert nem eladható). Gondolatai jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy a feudális, rendi jellegű berendezkedés eltörlése (az ősiség, robot, tized megszüntetése) és a jobbágyfelszabadítás rendezése a reformkor kulcskérdésévé vált.</p> <p>T: El akarta törölni a királyi háramlási jogot és a nemesi adómentességi kiváltságát. Teljes jogegyenlőséget és a közteherviselést (általános, arányos adózást) szorgalmazott.</p> <p>T: Széchenyi a gazdaság fejlesztésének kulcsát az infrastruktúra fejlesztésében (folyószabályozás, gőzhajózás, Lánchíd, Alagút, vasútépítési tervek)</p>	<p>10</p>

	<p>látta. Részvénytársaságok, bankok, gyárak alapítását kezdeményezte.</p> <p>T: Széchenyi politikai programjának megvalósítását (Kossuthtal ellentétben) egyértelműen a Habsburg Birodalom keretein belül, a „fontolva haladás” konzervatív értékei mentén, (egyéni példamutatással), a bécsi és a magyar arisztokráciára támaszkodva képzelte megvalósítani. („A legnagyobb magyar” jelzőt Kossuthtól kapta.)</p> <p>T: A vizsgáló említi Széchenyi kulturális élet fellendítését, „kiművelt emberfők” és „elmesúrlódási helyek” megteremtését célzó törekvéseit: a Tudományos Akadémia létrehozása, Ügető, kaszinók, sportegyletek, klubok alapítása-védnöksége stb.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	8
Összpontszám	42	
Osztószám	2	